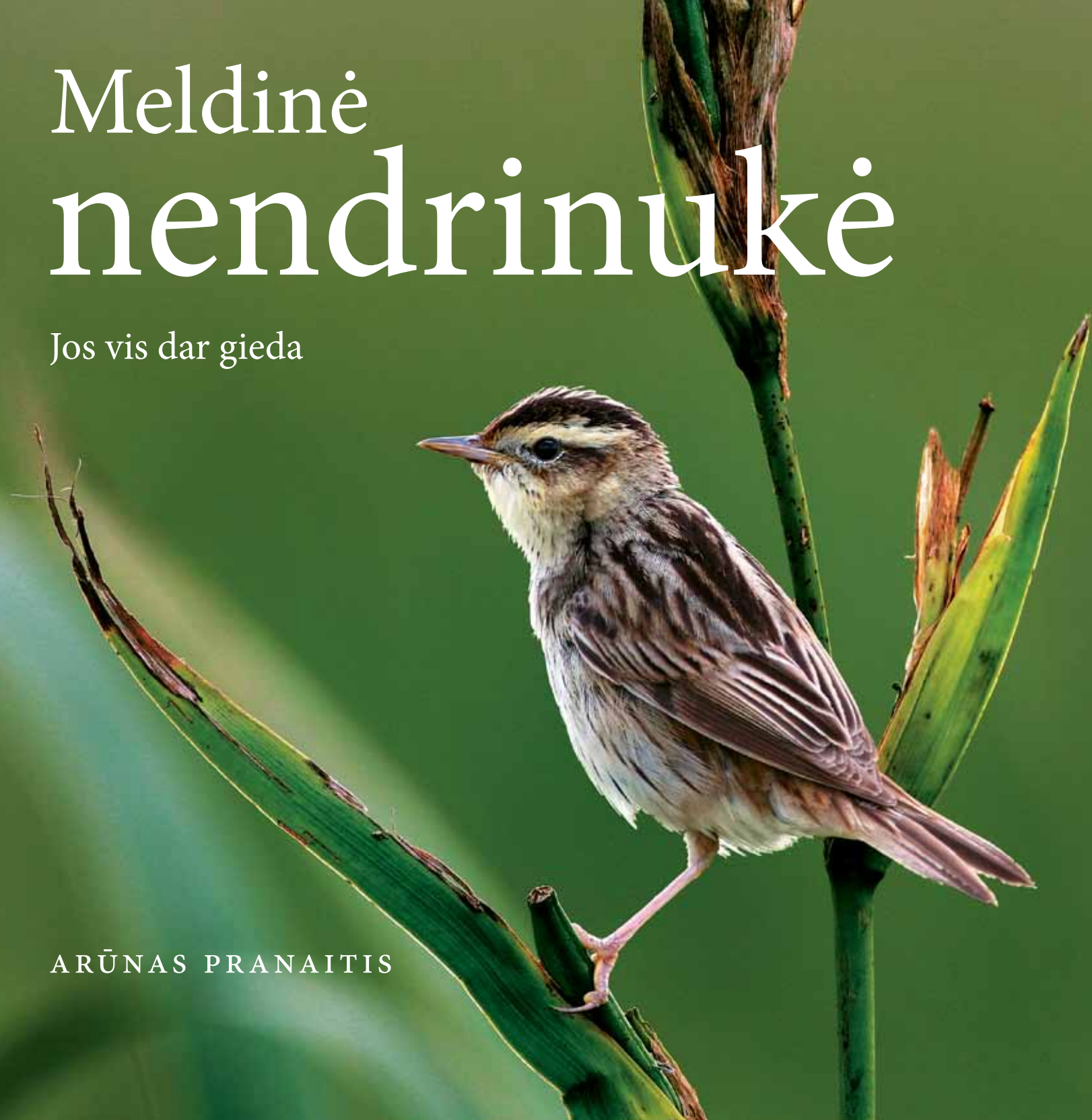

Meldinē nendrinukē

Jos vis dar gieda

ARŪNAS PRANAĪTIS

Arūnas Pranaitis

Meldinė
nendrinukė

Jos vis dar gieda

BALTIJOS APLINKOS FORUMAS

GAMTOS PASAULIS

Vilnius, 2010

Teksto autorius

Arūnas Pranaitis

Fotografijų autoriai

Vytautas Knyva

Arūnas Pranaitis

Atsakingasis redaktorius

Vytautas Knyva

Išleido

VšĮ Baltijos aplinkos forumas

UAB Gamtos pasaulis

Atspausdinta ant 100 % perdirbto popieriaus

© Baltijos aplinkos forumas, 2010

© Gamtos pasaulis, 2010

ISBN 978-9986-963-32-5

Meldinių nendrinukių Lietuvoje jau likę visai nedaug. Net šio leidinio tiražas yra didesnis už šių, dar gyvų, bent jau iš pirmo žvilgsnio niekuo neišsiskiriančių smulkių sparnuočių skaičių mūsų krašte. Greičiausiai artimiausiu metu jų liks dar mažiau. Visai ne todėl, kad kas nors specialiai naikintų meldines nendrinukes. Jas globoja įstatymai, o visose šalyse, kur dar aptinkamos, jos įrašytos į nacionalinius Raudonųjų knygų sąrašus. Tačiau mūsų krašte nelieka vietų, kur šie sparnuočiai galėtų prisiglausti ir saugiai išauginti palikuonis. Tokių vietų beveik nelikę ir visoje Europoje. Tik dabar imame suprasti, kad turėdami beveik neišmatuojamas galias ir užsispyrimą kone privalomai keisti ir naudoti visa, kas mus supa šimtmečius, nenorime ar nesugebame pasirūpinti nuo civilizacijos pradžios šalia mūsų gyvenančiomis rūšimis ir jų gimtosiomis buveinėmis. Jau neliko laiko vien tik stebėti ir registruoti, kaip ir kada retėja paskutinės rečiausių Europoje sparnuotų giesmininkų gretos. Paskui bus vėlu. Galėsime bandyti atstatinėti jų gyvenamąsias vietas, bet syki išnykusios rūšies nesugrąžinsi. Todėl ši knygelė ne tik apie meldinę nendrinukę, bet ir apie tai, kaip išsaugoti jos namus.

.....

Meldinė nendrinukė (Acrocephalus paludicola) yra vienintelė Europos žvirblinių paukščių rūšis, priskirta prie globaliai nykstančių rūšių. Ji įrašyta į Europos Sąjungos paukščių direktyvos I priedą (rūšys, kurioms reikia griežtos apsaugos ir specialių apsaugos teritorijų), Berno konvencijos II priedą, Bonos konvencijos II priedą. Lietuvos raudonojoje knygoje ji priskirta prie 2 (V) kategorijos – pažeidžiamų rūšių, kurių populiacijų skaičius ir individų gausumas populiacijose sparčiai mažėja. Meldinė nendrinukė yra iki 13 cm ilgio, truputį mažesnė už karklažvirblį.

Užmirštas giesmininkas

Pirmąkart su šiuo paukščiu susidūriau netiesiogiai – vienoje Žuvinte vykusioje Pabaltijo jaunųjų ornitologų konferencijoje. Atrodė nuostabu, kiek čia sukaupta paukščių stebėjimo duomenų. Tačiau kai vienas dalyvis užklausė rezervato darbuotojų apie meldines nendrinukes, jam buvo atsakyta, kad šių paukščių čia yra, tik nelabai aišku, kur jie gyvena, bet greičiausiai Žuvinto ežero ir nendrynuose, ir meldynuose. Jei tiksliai nežinai, tai nieko kito geriau ir nesugalvosi.

Ne tik Žuvinte, bet ir visoje Lietuvoje meldinės nendrinukės niekas nepastebėjo ir niekas jos neaprašė, išskyrus Tada Ivanauską. Prieš pusę šimtmečio šis gamtininkas savo „Lietuvos paukščių“ tritomyje rašė: „Tačianovskis rado ją Lenkijoje visose pelkėtose vietose. Aš aptikau ją Lietuvoje, Žuvinto ežero pakraščiuose, tačiau daug rečiau, negu ežerinę nendrinukę. Nereta ji Kuršmarių rytinia-me pakraštyje ir ten peri“. Štai ir visos žinos apie meldinių nendrinukių paplitimą visoje Lietuvoje.

Pradėjus domėtis meldinėmis nendrinukėmis, paaiškėjo, kad tai ties išnykimo riba atsidūręs giesmininkas. Iš naujo meldinės nendrinukės Žuvinte aptiktos 1986 m., o pamaryje, kur šiuo metu susitelkusi pagrindinė jų populiacija Lietuvoje, – 1993 m.

Beje, iki paskutinio praeito amžiaus dešimtmečio šių giesmininkų niekas neaptiko plačiose Baltarusijos pelkėse, kur dabar neabejotinai gyvena pagrindinė meldinių nendrinukių populiacija.

.....

Dabar žinomas meldinės nendrinukės paplitimo arealas apima tik septynias šalis. Baltarusijoje, Lietuvoje, Lenkijoje, Ukrainoje ir Vengrijoje yra perinčių šių sparnuočių populiacijos. Vokietijoje meldinės nendrinukės yra ties išnykimo riba. Rusijoje, Sibiro pelkėse, buvo atskira izoliuota jų populiacija, tik neaišku, ar ji dar egzistuoja. Per pastarąjį dešimtmetį nenustatyta, kad meldinės nendrinukės perėtų Latvijoje. Dabartinė pasaulinė šių paukščių populiacija, kurių sudaro 12–14 tūkstančių giedančių patinų, susitelkusi mažiau nei 40 vietų, o keturiose jų gyvena daugiau kaip 80 % visos populiacijos.

Vos kelios vietos Lietuvoje

Jei reikėtų žemėlapyje apibrėžti vietas, kur dabar mūsų šalyje aptinkama meldinių nendrinukių, tai žymėtume tik du regionus – pamarį kartu su Nemuno delta ir visai nedidelį plotelį pietų Lietuvoje – Žuvinto pelkynų pakraščius.

Ar meldinių nendrinukių esama kitur, sunku pasakyti, nes vietos, kur anksčiau jų gyventa, kad ir prie Kauno marių, jau apaugo krūmynais, o tinkami joms viksvynai išnyko. Potencialių vietų, kur galėtų perėti meldinės nendrinukės, prieš kelias dešimtis metų buvo ir daugiau, bet tų pelkių likimas, kad ir kaip būtų liūdna, mūsų krašte yra beveik visur vienodas – jos apaugo krūmais ar nendrynais, dar nespėjus paslaptiniais giesmininkais susidomėti gamtininkams. Absoliuti dauguma Lietuvoje buvusių žemapelkių dar šeštąjį ir septintąjį praėjusio amžiaus dešimtmetį išvogta melioraciniais kanalais ir sunaikinta.

Beveik nuo pat vakarinio Žuvinto pelkės krašto šiaurės rytų link, iki Žuvinto ežero, srūva Kiaulyčios upelis. Kažkada, kai visa dabartinė pelkė dar tyvuliavo ežeru, upelis buvo keliais kilometrais trumpesnis. Tačiau tūkstantmečiai ir šimtmečiai padarė savo: Žuvinto ežeras užako, susitraukė, jo viduryje iškilo platus aukštapelkės kiminų kupolas, dabar vadinamas Žuvinto paliomis. Kiaulyčios upeliui neliko nieko kita, kaip buvusio ežero guolyje sekli ir be aiškių krantų vaga daugiau nei septynis papildomus kilometrus vinguriuoti ežero link plačiu, vietomis daugiau nei kilometro pločio, durpingu žemapelkės ir tarpinės pelkės pakraščiu.

Nereti akmens amžiaus radiniai liudija greta pelkės nuo seno gyvenus žmones, ir ko gero, jie kaip nors naudojo šiuos plotus. Geriau žinoma, kaip ūkininkauta paskutinį šimtmetį. Pievos čia buvo šlapios, plačios, apaugusios viksvomis. Pasak vietos žmonių, dar prisimenančių prieškarį laikus, šienauti pelkėje nebuvo paprasta, ypač lietingesniais metais, nes neretai kirsti žolynus tekdavo įsibridus

Populiacijos dydis ir jos pokyčiai atskirose šalyse

Didžiausias giedančių patinų skaičius

ŠALIS	GIEDANČIŲ PATINŲ SKAIČIUS POPULIACIJOJE	VERTINIMO METAI	POPULIACIJOS POKYČIAI PER PASTARUOSIUS 10 METŲ
LENKIJA	2700–3460	2003, 2007, 2009	Iš lėto mažėja
VOKIETIJA	Iki 10	2003–2009	Mažėja, galbūt jau išnyko
VENGRIJA	60–492	2003–2009	Staiga sunyko 2006 m.
LATVIJA	Iki 3	2000–2009	Neturima duomenų
LIETUVA	110–309	2003–2009	Mažėja
UKRAINA	2250–4400	2003–2009	Dydis neaiškus, rasta naujų perėjimo vietų
BALTARUSIJA	5500–6000	2006, 2009	Dydis įvairuoja
RUSIJA	50–500	2001	Neturima duomenų
Iš viso	12 100–13 800	2003–2009	

Meldinei nendrinukei labai būdingą šviesų dryžį per patį viršugalvį neretai sunku įžiūrėti. Tačiau šį paukštį nesunku atpažinti iš ryškaus gelsvo dryžio per nugarą ir pečius, smulkiais dryželiais išmargintų kūno šonų ir antuodegio

į vandenį. Pelkė pradžiūsta tik vidurvasarį, o ūkininkai į siaurais rėžiais išdalytus sklypus su dalgiais ateidavo nušienavę sausesnes gretimas pievas, įpusėjęs liepai. Šlapiausias plotus kirto net ir rugpjūčio mėnesį ar vėliau – jei ne pašarui, tai bent gyvulių paklotui. Kai šlapia, siauraračiais vežimais šieno neišveši. Todėl ir stovėdavo sukrauti aukšti kūgiai iki žiemos, kol pelkė tvirtai įšaldavo. Tik tada parsiveždavo derlių. Labai panašiai ūkininkauta ir kitose žemapelkėse palei Žuvinto ežerą, o jų būta apščiai. Tik sausesnėse vietose dar ganyti arkliai, ypač ant atolo.

Pokario metais pelkės naudotos vis rečiau. Artimiausi ir lengviausiai pasiekiami pakraščiai šienauti net ir traktoriais, ir tai ne kasmet. Iki devintojo dešimtmečio iš kelių šimtų hektarų šienautos pelkės liko ne daugiau kaip dvidešimt hektarų.

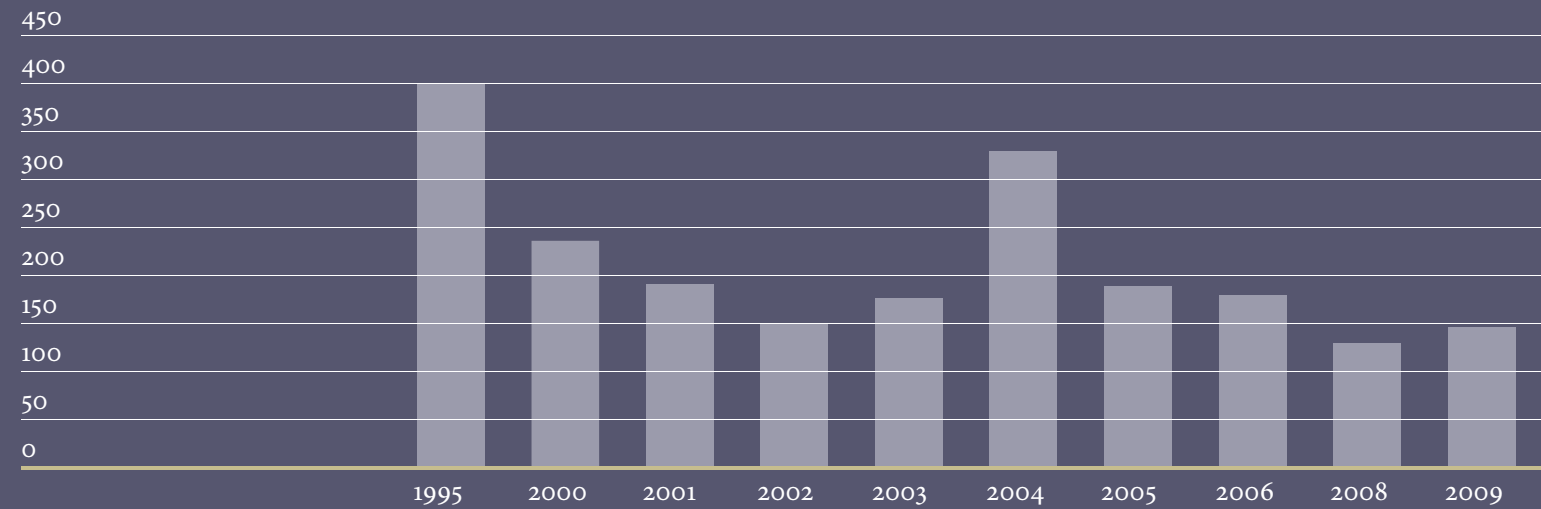
Apie 1960 m., kai Žuvinto žemapelkynų augalija buvo nuodugnai aprašyta ir suklasifikuota, reguliariai ar protarpiais šienaujami plotai, tinkami meldinėms nendrinukėms perėti, galėjo sudaryti apie pusantro tūkstančio hektarų. Tačiau 1986 m., kai Žuvinto meldinės nendrinukės susilaukė dėmesio, tik trijose teritorijose pelkės pakraščiuose, gal 80–100 ha plote, dar giedojo apie trisdešimt patinų. Plintantys nendrynai taip pakeitė vietovę, kad ji jau visai nebepriminė senose nuotraukose įamžintų vietų, kur buvo matyti šieno kupetos. Po penkerių metų nendrinukės apleido krūmais užaugusį rytinį Žuvinto pakraštį ties Liepakojų kaimu, dar po dešimties metų jų neliko ir paežerės viksvinėse pievose Žuvintų kaime. Dabar keli giedantys paukščiai užsilikę tik ties Kiaulyčios upeliu tysančiuose Damba-varagio viksvynuose, bet kiekvieną pavasarį spėliojame, ar jie čia dar sugrįš.

Pamario lygumoje, pačiuose žemyninės Lietuvos vakaruose, situacija yra kiek kitokia.

Meldinių nendrinukių giesmę gali išgirsti ir ties Kuršmarių krantais, ir Nemuno deltoje. Tik tų vietų istorijos labai skirtingos. Čia aptinkamos nendrinukės greičiausiai yra priverstos kaitalioti gyvena-

Meldinės nendrinukės gausumo kitimas Lietuvoje

Giedančių patinų skaičius, vnt.

Viksvynuose neretai aptiksi ir ežerinių nendrinukių, bet jos čia neperi, tik maitinasi

mąšias vietas, o šios priklauso nuo to, kaip intensyviai ūkininkaujama ir ar keičiasi apleistos pelkės.

1993 m. giedančių meldinių nendrinukių aptikta pamaryje ties Tyrų pelke. Čia pievos ir tarpinės pelkės palei marias plačiai driekiasi beveik penketą kilometrų nuo ties Drevernos gyvenvietė į marias įtekančia Klišupe iki Kliošių miško pačioje šiaurėje. Pavasarį ilgam užlietus marių vandens, išvagotos sausavimo kanalų, jos ir šienautos, ir ganytos. Ilgą laiką taip naudotos pievos galėjo būti labai tinkama perimvietė meldinėms nendrinukėms. Po karo ta teritorija priklausė sovietinei armijai, kuri Kliošių pievas naudojo kaip karinį poligoną. Iki šiol čia yra šimtai duobių, išmuštų mokomųjų pabūklų sviediniais. Kaimyniniai ūkiai galėjo nupjauti tik dalį šių pievų žolės, o ten, kur šienauti trukdė duobės, ganė galvijus. Pasitraukus kariškiams, meldinių nendrinukių čia gal buvo net iki trijų šimtų! Tačiau vėliau šie plotai buvo visai apleisti. Dabar jie nesustabdomai apauga nendrynais.

Ar sugebėjo meldinės nendrinukės išgyventi plačiose užliejamose Nemuno deltos lankose intensyviausio ūkininkavimo metais, dabar vargu ar kas atsakys. Visas Šilutės rajonas sovietmečiu buvo lyg pašarų gaminto poligonas, kur jau nuo vasaros pradžios užė žolės džiovimo agregatai, gaminantys žolės miltų granules, o trąšios polderių pievos šienautos net po keturis kartus per metus. Greičiausiai tokiose pievose jauniklių negalėjo išsivesti jokių rūšių žvirbliniai paukščiai, jau nekalbant apie meldines nendrinukes, savo palikuonims skiriančias labai daug laiko. Gausių jos populiacijų, pasibaigus kolūkių erai, aptikta Šyšos polderyje, ties Rupkalviais, Sausgalviais. Tačiau tikėtina, kad ne tos intensyviai eksploatuojamos pievos, o dabartiniai nendrynai kur nors Tulkiaragės polderyje, ties Krokų lanka arba Minijos pakraščiuose, kažkada buvo tinkamiausios vietos meldinėms nendrinukėms gyventi.

Nendrinukės namai

Šiai rūšiai labai svarbios specifinės buveinės – atviros pelkėtos pievos, platūs viksvynai. Tai pagrindiniai biotopai, tinkami jai perėti, apsistoti per migracijas ir žiemoti.

Parskridusios perėti, meldinės nendrinukės mieliausiai renkasi tas atviras viksvines pievas ar pelkes, kur vandens lygis būna šiek tiek aukščiau žemės paviršiaus. Atskirose šalyse meldinės nendrinukės perėjimo buveinės šiek tiek skiriasi, bet visose radavietėse daugiau ar mažiau vyrauja viksvos. Lietuvoje ši nendrinukė sutinkama perinti 3 tipų buveinėse: Kuršių marių pakrantėje, kur vyrauja dvieilių viksvų sąžalynai, Nemuno deltoje, kur yra derlingų įvairių viksvų ir nendrinų dryžučių užliejamų aliuvinių pievų, ir Žuvinte, kur perimviečių žolinė sudėtis margiausia – čia tarpinėse pelkėse ir žemapelkėse, be įvairiarūšių viksvynų, priaugę ir daugybė kitų rūšių žolių.

Be to, meldinė nendrinukė, rinkdamasi perimvietę, ieško didelių buveinių. Jos visai nedomina smulkūs viksvynų fragmentai ar nendėmis ir karklais apaugę plotai. Tam, kad įsikurtų meldinės nendrinukės populiacija, viksvynai turi būti matuojami dešimtimis ir net šimtais hektarų. Net ir nedidelės medžių juostos, kad ir pakelėse, skaido pelkę į sklypus ir daro ją nepatrauklią šios rūšies paukščiams.

Vis dėlto viksvynų aplinka gali greitai pasikeisti ar net išnykti, pvz., jei pavasarį deginama žolė, jei didžiuliai nenaudojamų pelkių plotai užželia nendrynais ir krūmynais, jei viksvynai ar aliuvinės pievos šienaujamos dar jaunikiams nepalikus lizdų.

Neįprastas šeimyninis elgesys

Apie meldinių nendrinukių šeimyninį gyvenimą verta pakalbėti kiek daugiau. Žmonių supratimu, tai nesektinas pavyzdys. Meldinių nendrinukių tikrai nepalyginsi su kokiomis nors žąsimis ar gulbėmis, susiporuojančiomis visam gyvenimui, ar bent žvirbliais, kurie poras išsaugo visą perėjimo sezoną. Šios nendrinukės neturi jokių bent kiek pastovesnių ryšių, išskyrus tai, kad abiejų lyčių sparnuočiai gyvena toje pačioje pelkėje. Patinėliai nebent savo giesme įspėja artinantis kokiam nors pavojui, bet nepadeda patelėms sukti lizdų, perėti ir auginti jauniklių. Kadangi porų kaip ir nėra, meldinių nendrinukių patelės gali poruotis su keliais patinėliais, giedančiais apylinkėse, o patinėliai – su keliomis patelėmis. Tad vienos vados jaunikliai dažnai būna kelių skirtingų patinėlių.

Toks elgesys būdingas tik labai nedaugeliui giesmininkų paukščių. Kitų giminingų rūšių nendrinukės – ežerinės, sodinės ir karklinės, taip pat krakšlės dažniausiai sudaro monogamines poras, o jų patinėliai aktyviai rūpinasi savo palikuonimis. Kodėl meldinės nendrinukės taip neįprastai elgiasi? Šių paukščių poligamiją ir promiskuitetą mokslininkai aiškina ypatingu prisitaikymu išgyventi nepastovioje aplinkoje. Taip pelkių giesmininkai prisitaikė gyventi per šimtus kilometrų viena nuo kitos nutolusiose teritorijose, kur gausu maisto, bet kur neretai pasikartojantys potvyniai ar, priešingai, gaisrai labai sausais metais, ar galiausiai šienavimas gali sunaikinti tinkamas perimvietes. Dėl įvairiausių priežasčių į perėjimo vietas po ilgai trukusios migracijos grįžta nevienodas skaičius meldinių nendrinukių patinų ir patelių. Štai tada ši ypatybė nesudaryti porų ir suteikia meldinėms nendrinukėms pranašumą prieš kitas rūšis, nes neperinčių meldinių nendrinukių patelių paprastai iš viso neaptinkama.

Iš tikro patinai turi savo mėgstamas ganėtinai dideles 6–8 ha teritorijas, tik jos persidengia su gretimų konkurentų valdomis. Patinas dažniausiai būna maždaug 1 ha plote, bet ir dėl jo su kaimynais

*Sučiupusi dirvinę pelę,
pievinės lingės patelė skraidina
grobį savo jaunikliams.
Liepos pradžioje palikę
lizdus, nepatyrę meldinių
nendrinukių jaunikliai irgi
gali tapti puikiu lingės grobiu*

nesipeša. Tose pačiose vietose apsigyvenusios patelės apsiriboja perpus mažesne teritorija, o pradėjusios sukti lizdą ar perėti – visai nedideliais ploteliais aplink lizdą.

Kadangi meldinės nendrinukės nesudaro porų, tai jų giedojimo laikotarpis yra labai ilgas. Plačiame viksvyne ant mėgstamos žemaūgio karklo šakos ar nendrės tupintis patinas gali giedoti nuo pat gegužės pradžios, vos parsukridęs, iki liepos pabaigos ar net rugpjūčio, jei teritorijoje gyvenančios patelės sėkmingai peri ir antrąją vadą. Taigi meldinės nendrinukės savo giesmėmis gali džiuginti net ir tada, kai kiti smulkūs giesmininkai jau seniai būna nutilę.

Vasarą giedančią meldinę nendrinukę gali išgirsti įvairiu šviesiu paros metu. Tačiau dažniau šie paukščiai pragysta tik dienai baigiantis, likus porai valandų iki saulėlydžio. Tada išgirdęs patino giesmę, nesunkiai pamatysi ir patį paukštį – ant šiek tiek virš žolių išsišovusio karklo šakutės, nendrės šiaudo ar kokio nors kito stiebo, neaukštai, sprindis kitas virš banguojančios viksvynų žolės. Giesmė paprasta, neįkyri, bet labai švelni ir maloni ausiai. Dažniausiai girdimas „errr errr“ yra lyg kurkimas, kiek žemesnio tono ir ramesnis nei ežerinės nendrinukės, kuri gali giedoti kur nors gretimame tankesniame nendryne ar krūmų kupste. Tačiau tuo meldinės nendrinukės giesmė neapsiriboja. Jei niekas netrikdo, patinukas įsigieda ir tada jau sudėtingesnę trelę „err dededede err err djudjudju err dididi“ kartoja nenustodamas, retkarčiais net įterpdamas vieną kitą įvairesnę melodiją.

Palengva eidamas, gali prie giedančio meldinės nendrinukės patino priėti per trisdešimt metrų. Jei paukščiui bus neramu, jis greičiau ne nuskris, o ners žemyn į žolę ir nubėgs. Tikrai prie meldinių nendrinukių geriau nesiartinti. Jei kartais pavyktų, retkarčiais gali pamatyti ir specialų tuoktuvinį skrydį, kai paukštis giedodamas pakyla keletą metrų į orą ir, kaip koks pievinis kalviukas, išplėtęs sparnus nusklendžia žemyn.

Meldinės nendrinukės fenologija Žuvinte

- > Anksčiausiai giedanti meldinė nendrinukė stebėta balandžio 27 d., dažniausiai ji pradeda giedoti gegužės 2–8 d.
- > Patinai gieda nuo gegužės pradžios, bet intensyviau – nuo birželio pradžios iki liepos antros pusės.
- > Tuoktuviniai skrydžiai stebėti nuo birželio pradžios iki liepos vidurio.
- > Gegužės 26–29 d. patelės jau peri kiaušinius.
- > Rastuose lizduose jaunikliai anksčiausiai išsiriti birželio 4–6 d.
- > Pirmos vados jaunikliai lizdą palieka birželio 15–30 d., vėliausiai lizdą jaunikliai yra palikę liepos 18 d.
- > Vėliausiai meldinės nendrinukės registruotos rugpjūčio 18 d.–rugsėjo 7 d.

*Nemuno deltos šlapiose
aliuvinėse pievose šalia
meldinės nendrinukės beveik
visada išgirsi ir balsingąją
griežlę*

Dabar jau išsiaiškinta, kad patinėlio giesmės gali būti trejopos, kas ne taip jau ir įprasta giesmininkams. Trumpos jų giesmės yra lyg korektiški įspėjimai kitiems patinams, o ilgos giesmės skirtos patelėms vilioti.

Su literatūra apie meldinės nendrinukės elgesį man akivaizdžiai nepavyko. Kai dar 1986 m. paskutinėmis gegužės dienomis aptikau jas giedančias plačiuose Kiaulyčios viksvynuose prie Žuvinto pelkės, buvo jau beveik vidurdienis ir pakankamai karšta. Išgirdau tik atsitiktinai čeksinčias nendrinukes ir vos vieną kitą jų giesmę. Po kelių dienų ištaikiau progą vėl aplankyti viksvyną, ir mano nuostabai – patinai giedojo jau kitoje vietoje. Akivaizdu, kad paukščių buvo ne vienas ir net ne keletas. Gal paros laikas netinkamas jiems skaičiuoti? Puikiausiai įsiminiau naujausioje lietuviškoje literatūroje įrašytą teiginį – „gieda naktimis, nusileidus saulei ir prieš auštant“. Juk aiškiausiai nurodyta, kada geriausiai skaičiuoti paslaptinius paukščius.

Naktinės meldinių nendrinukių giesmės skamba romantiškai, o noras kuo daugiau rasti tų paukščių begalinis. Tad po pusvalandžio, saulei nusileidus, aš ir vėl ties pelke. Nuo upės atslenkanti skysta migla palengva nugula ant karklynų juostų, liejasi virš nendrynų ir pavienių juodalksnių kupstų. Net prietemoje, prigesus spalvoms, platūs Kiaulyčios viksvynai pulsuoja gyvybe. Uodai sukyla ištisiniais spiečiais, vos tik iš nuganytos pievos kažkada buvusio ežero terasa nusileidi žemyn į pelkę. Prie jų kandimo gali priprasti, bet nuolatinis zyzimas nustelbia kitus pelkės garsus. Beviltiška gintis nuo uodų. Baidydamas kraugerius, tikrai atkreipsi dėmesį į save visų tų, kurie prietemoje puikiausiai mato.

Ištysusi viksvų žolė ir ūgtelėjusios nendrės kaip pelėsiu aptrauktos smulkiais rasos lašeliais. Jie kimba prie rūbų, tad nenuėjęs nė kilometro, jautiesi lyg iki kelių bristum per vandenį, guminiai batai žliugsi su kiekvienu žingsniu. Tik sustojęs gali įsiklausyti į naktinį pelkės gyvenimą. Toli, ties

pelkės viduriu, trimituoja nakvoti susibūrusios neperinčios gervės. Pajutusi žmogų, loja stirna. Greičiausiai stirninas, nes birželio pradžioje patelės dar nedrįstų taip garsintis šalia jaunikių. Gerokai arčiau kažkas sunkiais ritmingais žingsniais atbrenda laužydamas nendrynus. Jau matosi briedžio kupra, palengva iš pernyškčių nendrių šiaudų išnyra ir visas žvėries siluetas. Reti karklų krūmai ir šviežios nendrės šioje pelkėje yra naktinės briedžio ganyklos. Žmogaus jis čia nesitiki sutikti, tad palengva ramiai keliauja įprastu taku įstrižai atviro viksvyno. Silpnas vėjas dvelkia nuo žvėries, trumparegis briedis skabo pavienių nendrių viršūnes ir visai nekreipia dėmesio į mano siluetą. Netgi priešingai, matyt, šį žvėrį būsiu kažkuo sudominęs, nes didžiausis jau risnoja artyn. Liko penkiasdešimt, dvidešimt metrų. Nei kosėti, nei rankomis mosuoti nesinori, darosi nebe taip jauku. Na pagaliau, dar kelis žingsnius žengęs, gyvūnas suglumęs sustoja, pašiaušia kupros šerius ir bando kažką įžiūrėti. Žvėriui jau aišku, kad nesu vienas iš jo gentainių, bet su kuo susidūrė greičiausiai dar nesuvokia. Briedis labai oriai ir neskubėdamas pasisuka šonan ir palengva, bet vis sparčiau tolsta, šviesiomis kojomis taškydamas pelkės vandenį. Vėl viskas nutyla. Tik pabaidytas perkūno oželis keksėdamas skraido didžiuliais ratais virš savo teritorijos. Ilgasnapis greičiausiai ir pats būtų pakilęs – juk prietemoje jam pats mekenimas. Ties nendrynu nuslysta lingės siluetas. Greičiausiai nendrinės. O ne, pro žiūronus dar įmanoma įžiūrėti lieknus pievinės lingės kontūrus ir netgi šviesias antuodegio plunksnas. Prasidėjusi vasara, o patelė dar netupi lizde. Būtų keista, jei nežinotum šių lingių įpročių – perėti jos neskuba. Jau visai temsta, kai pasigirsta griežlės trelė. Tik ji tolokai, greičiausiai visai ne viksvyne, o sausesnėje pievoje. Griežlės balsas tai garsėja, tai slopsta, bet netyla. Eidamas išgašdinu švygždą – ji tik kelis kartus sušvilpčioja ties karklų krūmynu ir nurimsta. Pasi- baigus tuoktuvėms, švygždai visai neįdomu garsintis.

Kiekvieną vasaros naktį, jei tik niekieno nepabaidyti, briedžiai skabo karklus Žuvinto pakraščių viksvynuose. Žinoma, vien jų nepakanka, kad pelkė neapaugtų krūmais, bet taip jie bent kurį laiką puikiai kontroliuoja padėtį

Netrunku prieiti viksvyno dalį, kur dieną aptikau meldines nendrinukes. Bet dabar čia jų negirdėti. Įsidrąsinęs čirškia margasis žiogelis. Jis vienintelis iš žvirblinių čia nesibaido tamsos. Birželio naktis trumpa, ir jei ne vakaruose atslenkantys debesys, ji net nebūtų tamsi. Kai jau ir žiogelis prityla, ima graužti nerimas – gal meldinėms nendrinukėms dar per šviesu, o gal dieną girdėti paukščiai tik atsitiktinai giedojo viksvyne? Kuo toliau, tuo akivaizdžiau, kad naktinių paukščių giesmių nesulauksiu. Iš apmaudo net nestabteliu prie kupstuose žalsva šviesa švytinčių jonvabalių ir grįžtu atgal.

Man niekuomet neteko girdėti naktimis giedančių meldinių nendrinukių. Tačiau jei nebūsi pelkėje naktį, ko gero net neįtarsi, kiek įvairiausių kaimynų gyvena meldinių nendrinukių pašonėje.

.....

Nežinantiems meldinių nendrinukių gyvenimo subtilybių tyrėjams vykdyti šių paukščių stebėjimus nelengva. Ilgą laiką negalėjau suprasti, kaip gali giedanti meldinė nendrinukė, per arti prie jos priėjus, imti ir nuskristi kelis šimtus metrų ir vėl ramiausiai pradėti giedoti, rodos, visai svetimoje teritorijoje. Nuskridusio patinėlio vietoj, žiūrėk, netrukus pasigirsta kitas greta giedantis patinas. Šie paukščiai, atrodytų, visiškai nesipeša dėl teritorijos. Išbaidytas patinėlis atgal į savo teritoriją grįžta tik po kurio laiko, o jei gamtinės sąlygos pasikeitė, žiūrėk, jie jau gieda visai kitame pelkės pakraštyje už kelių šimtų metrų. Pabandytų šitaip elgtis kitų rūšių pievų paukščiai – konfliktai būtų neišvengiami. Taigi tyrinėjant neverta kartografuoti perinčius meldinių nendrinukių patinus pagal klasikinės paukščių apskaitų metodikas, nes toks darbas beveik neduos naudos. Ornitologai tokį paukščių elgesį skiria neteritoriniam tipui.

Gyvenimas lizde

Ne tik iš artimiausių savo genties rūšių, bet ko gero iš visų žvirbinių paukščių meldinės nendrinukės yra reikliausios gyvenamajai vietai. Tai žolė, dažniausiai viksvynais, apaugusių šlapių pievų paukštis.

Atrodytų, kad pelkėti viksvynai yra gan nedėkinga teritorija perėti. Vandens čia neretai būna 10 cm ir daugiau virš dirvos, o išdžiūva pelkės tik vasarai įpusėjus. Perinčių paukščių ir jų rūšių čia nedaug: vienas kitas pievinis kalviukas ar nendrinė starta, aukštesnėje žolėje ar prie krūmo gieda margasis žiogelis, na gal dar geltonoji kielė, kiauliukė įsikurs pievos pakraštyje, o tankesniame nendryne čirkš ežerinė nendrinukė. Jei viksvynai neišmarginti kitų žemesnio žolyno buveinių, nerasi net pempės ar raudonkojo tuliko. Visi čia išvardyti paukščiai perėti dažniau renkasi kitokias, kur kas tinkamesnes teritorijas. Tik perkūno oželis yra nuolatinis meldinių nendrinukių kaimynas, neieškantis nieko geresnio.

Meldinėms nendrinukėms tokie viksvynai bene tinkamiausia teritorija. Jei tik sąlygos geros, jos čia gali perėti tankiai. Beveik visuomet meldinės nendrinukės perimvietėje apsistoja grupėmis.

Jei kada pavyks aptikti meldinės nendrinukės lizdą su pilna dėtimi, jame greičiausiai bus 5 kiaušiniai. Pirmoje dėtyje patelė kartais padeda ir 4 ar 6 kiaušinius, antroji dėtis paprastai būna mažesnė. Mažiausiose dėtyse gali rasti tik tris kiaušinius. Tokios paprastai būna antrosios dėtys, kurių pasitaiko vasarai įpusėjus. Patelė peri apie 13 dienų. Jaunikliai lizde išbūna 15–16 dienų. Per vasarą išperėti dvi vadas yra įprasta daugeliui žvirbinių paukščių, bet iš meldinėms nendrinukėms giminingų rūšių tai būtinga tik šioms.

Įdomu tai, kad meldinės nendrinukės, nors ir peri arti žemės paviršiaus, atrodytų gan pavojingose teritorijose, labai retai praranda dėtis ir vadas. Tyrimais nustatyta, kad tik apie dešimtadalis lizdų nukenčia nuo plėšrūnų – palyginti su kitais žvirbliniais paukščiais, tai neįprastai mažai. Pievinių kalviukų, nendrinų startų, kurie peri irgi panašiuose biotopuose, lizduose žūva daugiau kaip trečdalis visų dėčių.

Kas gali grėsti meldinių nendrinukių lizdams, iš tikro sunku pasakyti. Vietose, kur gyvena šie giesmininkai, pamatysi medžiojančias pievines ir nendrines linges, kartais kranklius, varnas ar šarkas. Žvėrių – mangutų, lapių, šernų, net šeškų, kurie su malonumu sukrimstų dėtį, viksvynuose retai kada aptiksi.

Tačiau yra ir gerokai mažesnių žinduolių, priskiriamų meldinių nendrinukių priešams – tai peliniai graužikai ir kirstukai. Ypač paprastieji kirstukai, kurių pakankamai gausu ir viksvynuose, niekuomet neprabėgs pro šalį, nenusiaubę žemai kupste sukrauto nendrinukės lizdo. Beje, išplėsti kur kas dažniau būna lizdai su jau išsiritusiais jaunikliais nei su kiaušinių dėtimis.

Šių smulkių paukštelių ramybę perėjimo metu gali sudrumsti ir kitokios bėdos. Pelkėje, kaip žinia, yra sočiai drėgmės. Jei lietingas laikotarpis užtrunka kiek ilgiau, žemai susuktus lizdus užlieja vanduo. Kartais po stiprios liūtis vandens lygis pelkėje per naktį šokteli net dešimtį centimetrų, o jei lietūs tęsiasi kelias dienas, masiškai žūva visi meldinių nendrinukių lizdai. Beje, kaip ir kitų paukščių – nendrinų startų, pievinių kalviukų, kurie viksvynuose įsikuria tame pačiame aukštyje kaip ir meldinės nendrinukės. Pastebėta, kad paaugę meldinių nendrinukių jaunikliai lietinguoju laikotarpiu darosi balsingesni, tad neretai išsiduoda pro šalį skrendančiam plėšrūnui, kuris medžiodamas vadovaujasi ne tik rega, bet ir klausa, pavyzdžiui, lingės ar pelėdos.

Meldinių nendrinukių patelės yra rūpestingos ir dažniausiai sėkmingai išperi kiaušinius ir užaugina visus jauniklius. Tiesa, pasitaiko vienas kitas neverstas kiaušinis, todėl pirmose vadose užauga vidutiniškai apie keturis jauniklius, nors syki 1990 m. birželio 8 d. rastame lizde aptikau 6 susispaudusius padaigotus jauniklius, kurie visi puikiausiai užaugo ir paliko lizdą.

O štai kelios priežastys, kodėl meldinėms nendrinukėms taip neblogai pavyksta išauginti jauniklius (žinoma, jei jų į šienainį su visu lizdu nesuvynioja koks nors ūkininkas). Šie paukščiai sugeba pasi-

Šis Donacia genties lapgraužis vabalas puikiai tinka meldinių nendrinukių mitybai.

Gaudydamos gan stambų grobį, jos beveik nekonkuruoja su smulkesniu maistu pasitenkinančiais kaimynais – kalviukais, žiogeliais ar ežerinėmis nendrinukėmis

rinkti vietas, kur gausu prieinamo maisto. Perimvietėse būna senos žolės, kur per žiemą glaudėsi voragyvių, tik jos ne tiek daug, kad trukdytų sėkmingai šmirinėti medžiojant žolių tankynėje arba dengtų ištisiniu patalu dirvos paviršių. Meldinės nendrinukės gaudo gan stambius bestuburius – pirmiausia voragyvius, dvisparnius vabzdžius, nuo žolių nurankioja smulkesnių drugių vikšrus. Jaunikliams maisto užtektų net ir tuomet, jei jį patelė rinktų tik maždaug 30 m atstumu nuo lizdo.

Kita ypatybė, padedanti meldinėms nendrinukėms išgyventi, yra jų sugebėjimas puikiai maskuotis. Perinti meldinė nendrinukė, jei ją išgąsdinsi, niekuomet neskris iš po kojų, kaip koks kalviukas, starta ar kielė. Jei jau bus priversta sprukti iš lizdo, tai prieš pakildama, ji jau bus tarp žolių nubėgusi bent keletą metrų. Dalį maisto jaunikliams ji atneša bėgiodama tarp žolių, o nutarusi paskraidyti, kas būna gana retai, patelė niekuomet su maistu nesileidžia prie lizdo, ypač jei jaučiasi stebima. Neramiai pačeksėjusi, bet dažniausiai tyliai, ji neria į žolę tai vienoje, tai kitoje viksvyno vietoje, kai iki lizdo dar likę bent keletas metrų. Bandydamas susekti, kur yra meldinės nendrinukės lizdas, neretai turėdavau ją stebėti kelias valandas.

Meldinė nendrinukė sugeba puikiai slėpti susuktą lizdą, ypač ankstesniais metais nešienautame viksvyne. Tas laikas, kurį sugaišti apytikriai nustatydamas lizdo vietą, yra visiškai niekis palyginti su kankinančiomis pastangomis surasti pačią gūžtą. Atsargiai, kad neužmintum nė ant vieno kupsto, turi tiesiog iščiupinėti kiekvieną sudžiūvusių viksvų žolių sruogą. O kai pagaliau aptinki tą neaukštai virš žemės po pašiauštomis išgulusiomis pernykštėmis viksvomis idealiai paslėptą gūžtą, joje jau gali nieko nebūti. Paaugę jaunikliai, pajutę pavojų, tyliai ir vikriai, kaip ir jų motina, nepastebėti pasitrauks iš lizdo ir sugrįš tik tada, kai jausis visai saugūs.

Ilga kelionė Senegalo link

Tik apie keturis mėnesius, nuo balandžio pabaigos iki rugpjūčio antros pusės, meldinės nendrinukės stebimos perėjimo vietose. Jau liepos mėnesio pabaigoje jų aptinkama viksvynuose šalių, pro kurias jos migruoja, bet kuriose niekada neperi. Šios nendrinukės keliauja siaura pajūrio juosta per Lenkiją, Vokietiją, Belgiją, Olandiją, Prancūziją, Ispaniją, Portugaliją, kartais užklysta į Angliją. Toliau jos skrenda Atlanto vandenyno pakrante per Maroką, Mauritaniją.

Kelias atgal pavasarį yra trumpesnis, tiesesnis ir labiau pasistūmėjęs į rytus. Greičiausiai bent dalis meldinių nendrinukių pavasarį kerta Viduržemio jūrą, nes jų sutinkama ne tik Ispanijoje ir Prancūzijoje, bet ir Tunise, Libijoje, Alžyre, Italijoje, Šveicarijoje. Patikimų duomenų apie rytinį migracijos kelią (Juodosios jūros pakrante, rytine Viduržemio jūros pakrante) nėra. Tik pavienių meldinių nendrinukių užregistruota Turkijoje, Jordanijoje, Egipte. Žiedavimo duomenys rodo, kad šie paukščiai apsistoja ir Kroatijoje, bet kol kas neaišku, iš kur jie čia atsiranda ir kur toliau skrenda.

.....

Ilgą laiką tik pavienių meldinių nendrinukių buvo stebėta Afrikoje piečiau Sacharos: Ganoje, Malyje, Mauritanijoje, Senegale. Didelės tarptautinės ekspedicijos metu 2007 m. pirmą kartą buvo nustatyta labai svarbi meldinės nendrinukės žiemavietė Senegale, Senegalo upės deltoje (Djoudj nacionaliniame parke). Kol kas tai vienintelė žinoma vieta pasaulyje, kur žiemoja 5000–10 000 individų, apie 20–30 % pasaulinės nendrinukių populiacijos.

Nyksta rečiausio paukščio buveinės

Gilinantį į meldinių nendrinukių gyvenimo subtilybes, aiškėja, kodėl perėjimo vietose šie paukščiai nyksta. Priežastis – pelkių naikinimas. Ir ne tik Lietuvoje.

Per praėjusį šimtmetį nusausinta, sukultūrinta daugiau kaip 95 % meldinei nendrinukei tinkamų pelkių ir šlapių pievų. Rytinėje Lenkijoje, Baltarusijos ir Ukrainos Polesėje sausinimo darbai intensyviausiai vyko paskutinius 40 metų. Per šį laikotarpį sunaikintos vertingiausios žemapelkes. Ne išimtis ir Lietuva, kur pelkės ir šlapios natūralios pievos sausintos verčiant jas daugiausia kultūrinėmis ganyklomis ar ariama žeme. Pastaruoju dešimtmečiu tokie darbai jau beveik nebevykdomi, visos svarbiausios šlapžemės paskelbtos saugomomis.

Kitas pavojus nendrinukių buveinėms susijęs su natūralia buveinių kaita. Mūsų gamtinėje miškų zonoje beveik nėra sąlygų pievoms savaimė išlikti. Nutraukus ūkinę veiklą, žolė apaugusios teritorijos dažniausiai greitai apeina nendrimis, krūmynais, galiausiai virsta mišku. Ypač greit užkrūmija sausintos pelkės arba tos, į kurias iš aplinkinių melioruotų laukų grioviais suteka trąšomis nešini vandenys. Buveinių kaitos problema ypač opi tapo Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, kai smuktelėjo žemės ūkis.

Dar nespėjusi užkrūmyti ar nendrimis apaugti pieva gali greitai tapti netinkama meldinėms nendrinukėms, jei ją nustosi šienauti. Negyvos žolės sluoksnis ima kauptis ir trukdo paukščiams judėti pažemiui ir maitintais. Kuo derlingesnis dirvožemis ir kuo vešlesnė pieva, tuo daugiau susikaupia pernykštės žolės. Ypač Nemuno deltoje, kur nešienauta pernykštė žolė, lyg tankus veltinis, neretai dengia visą dirvos paviršių. Tenai vien pagal meldinių nendrinukių balsus gali žinoti, ar pernai pieva šienauta – nešienautuose dryžutynuose giedančių nendrinukių neaptiksi.

Nemuno deltos polderiuose meldinėms nendrinukėms gresia dar vienas pavojus – neritmingas ir neprognozuojamas polderių vandens siurblių darbas. Jei iš polderio neišpumpuojamas potvynio

*Vidurvasarį žydinčios pelkinės
usnys ryškiai nuspalvina
Žuvinto pelkės pakraščius*

vanduo ir pievos užlietos lieka net birželį, nendrinukės negali susisukti lizdo, o ir maisto išteklių būna labai riboti. Tuomet jos dažniausiai tose vietose iš viso neperi, nebent polderio žolynai būtų ganėtinai kupstuoti.

Beveik visos vietos, kur dabar peri meldinės nendrinukės, yra ar neseniai buvo šienaujamos, retkarčiais ganomos. Matyt, šienavimas yra būtina meldinių nendrinukių išlikimo sąlyga. Tačiau nepaprastai svarbu, kada šienaujama. Jei pradama anksti šienauti, dar nesulaukus birželio pabaigos, kol lizdų nepaliko bent jau pirmoji nendrinukių vada, sunaikinami visi lizdai. Nendrinukių gyvenimo trukmė yra tik keleri metai. Jei per tuos metus nendrinukėms nepavyks užauginti jauniklių, akivaizdu, kad toje vietoje šie paukščiai gali ir visai išnykti. Lietuvoje ši grėsmė aktualiausia Nemuno deltos užliejamose pievose, kur kasmet šienaujant sunaikinama dauguma visų Lietuvoje perinčių meldinių nendrinukių lizdų.

Meldinės nendrinukės neperi ir ten, kur gausiau ganoma. Dėl ganymo pamažu pasikeičia pievos žolinė sudėtis ir ypač struktūra. Buvusi lygi pieva ar pelkė tampa labiau kupstuota, nes gyvuliai neėda visų žolių iš eilės, o skabo jas pasirinktinai, palikdami mažiau mėgstamų rūšių žolę. Ilgainiui pievose įsivyrąja ganymui ir mindžiojimui atsparių rūšių žema žolė, tinkama kitiems paukščiams, bet ne meldinėms nendrinukėms. Tarp neatsparių ganymui rūšių yra ir dveilė viksva, kuri vyrauja daugelyje Lietuvoje esančių meldinės nendrinukės perimviečių.

Perimvietes būtina reikia prižiūrėti

Galime pasidžiaugti, kad meldinei nendrinukei svarbios teritorijos mūsų krašte, nors ir netvarkomos taip, kaip turėtų būti tvarkomos, yra bent jau saugomos. Nemuno deltos regioninio parko, Žuvinto biosferos rezervato, valstybinio Kliošių kraštovaizdžio draustinio teritorijose peri beveik visa Lietuvos meldinių nendrinukių populiacija. Nesvarbu ar žemė priklauso ūkininkams ar valstybei, visur, kur peri rečiausi Europos giesmininkai, turėtume neapleisti pievų ir viksvynų. Labai norisi, kad gamtininkai jiems priklausančias teritorijas tinkamai tvarkytų, o ūkininkai jas naudotų taip, kad meldinių nendrinukių bent jau nemažėtų. Tinkamai vertingiausių vietovių priežiūrai jau rengiami ar parengti specialūs gamtotvarkos planai, ūkininkams remti numatytos specialios išmokos.

Labai svarbu, kad meldinei nendrinukei tinkamose teritorijose nebūtų leidžiama suvešėti nendrėms ir kauptis pernykštei žolinei augmenijai. Ūkininkai tokiose vietovėse turėtų iškirsti krūmus ir medžius – taip jie prisidėtų prie meldinės nendrinukės apsaugos, išsaugotų pievas, o tvarkomose pievose lengviau galėtų naudoti techniką.

Šienavimo laikas neturėtų sutapti su meldinės nendrinukės veisimosi laiku. Šis paukštis paprastai išveda dvi vadas. Pirmoji išsiskraido birželio pabaigoje, o antros vados jaunikliai lizdus palieka liepos antroje pusėje. Todėl tas pievas ar jų dalis, kur gausiai peri meldinės nendrinukės, ypač viksvynus, reikėtų pradėti šienauti po liepos 20 d. Taip būtų išsaugotos abi nendrinukių vados. Jei tai neįmanoma, reikėtų bent jau leisti sėkmingai užaugti pirmai vadai, t.y. šienauti pasibaigus birželiui.

Šiam giesmininkui nesvarbu, kiek pieva bus šienaujama pasibaigus perėjimui. Vis dėlto patartina paskutinį kartą pievą šienauti vegetacijos sezono pabaigoje, kad kitais metais nebūtų daug senos žolės. Visą nušienautą žolę reikia išvežti iš pievos.

Literatūros sąrašas

Kita vertus, nedideli nešienautos žolės lopinėliai, ypač skurdesniuose viksvynuose, visiškai nekenkia nendrinukėms. Juk ten ir voragyvių bus daugiau, ir lizdą susisukti paprasčiau. Mokslininkai siūlo tarpinėse pelkėse palikti nešienautos žolės ruožų (tik svarbu, kad juose neįsigalėtų nendrynai), net iki trečdaliao viksvinių pelkių šienauti kas antrus metus.

Meldinė nendrinukė nepakenčia intensyvaus ganyimo. Tačiau pasibaigus jos perėjimo laikotarpiui, galima pievose nuganyti atželiančią atolo žolę, nes taip sėkmingai naikinamos atželiančios nendrės.

Kaimyninėse šalyse siūloma meldinėms nendrinukėms svarbiose pelkėse kas kelinti metai dalimis žiemą arba vėlyvą rudenį nudeginti žolę. Tačiau deginti reikia tik nustatytu laiku, antraip bus sunaikinta ne tik pernykštė augmenija, bet ir visa smulkioji gyvūnija. Todėl deginimas nėra labai palankus tvarkymo būdas ir jis gali būti naudojamas tik ypatingais atvejais ir labai ribotai.

•••••

Pastaraisiais metais ne tik kaimyninėse šalyse, bet ir Lietuvoje pagaliau rimtai susirūpinta meldinių nendrinukių ir jų gyvenamųjų vietų apsauga ir tvarkymu. Ir už gyvosios gamtos išsaugojimą atsakingos valstybinės įstaigos, gausėjančios nevyriausybinių organizacijų randa būdų, kad bent jau pirmi sėkmingi praktiniai žingsniai būtų žengti meldinių nendrinukių apsaugai. Būtinai reikia atkurti pamaro pievas, Nemuno deltos polderių žolynus, išsaugoti likusias didžiąsias žemapelkes. Ne tik ryžtingi gamtotvarkininkų darbai, bet ir mokslininkų studijos gali pagelbėti šiai rūšiai. Juk pirmiausia reikia išsaugoti ar atkurti jai tinkamą aplinką. Neturime nuleisti rankų, kol dar mūsų pelkėtose pievose, palydėdamas saulę, gieda bent vienas rečiausias Europos sparnuotis.

Ivanauskas T. Lietuvos paukščiai. V., 1964, T. 3

Jubete F., Torres M., Gomez E., Cirujano S., Zuazua P. T. The Aquatic Warbler: Manual for managing helophytic vegetation and monitoring populations. Fundacion Global Nature, 2006. 144 p.

Pranaitis, A. Changes in abundance and species composition of birds breeding in overgrowing marshy meadows in Žuvintas Nature Reserve. Abstract. Palanga: Baltic Birds – 7 Conference, 1993.

Pranaitis A. Meldinės nendrinukės. Mūsų gamta, 1984. Nr. 1. 27 p.

Vergeichik L., Kozulin A. Breeding ecology of Aquatic Warbler *Acrocephalus paludicola* in their key habitats in SW Belarus. Acta Ornitologica, 2006. Vol. 41. N. 2. 153–161 p.

Klaipėdos krašto perinčių paukščių atlasas. Sudarytojas Vytautas Jusys. „Daigai“, Vilnius, 1999.

Tanneberger F., Flade M., Preiksa Z., Schroder B. Habitat selection of the globally threatened Aquatic Warbler *Acrocephalus paludicola* at the western margin of its breeding range and implications for management. The International Journal of Avian Science. IBIS. 2010. N. 152. 347–358 p.

Projekto partneriai

Baltijos aplinkos forumas (BEF Lietuva)

BEF Lietuva yra nevyriausybinė organizacija, dirbanti aplinkos apsaugos ir darnaus vystymosi srityse. BEF Lietuva siekia, kad žmogaus veikla derėtų su gamta, aplinka būtų turtinga biologinės įvairovės, o išteklių tinkamai naudojami išsaugant juos ateities kartoms.

BEF Lietuva yra sukaupusi ekspertinės patirties biologinės įvairovės apsaugos, klimato kaitos, vandens išteklių ir cheminių medžiagų valdymo, institucijų gebėjimo stiprinimo bei visuomenės informavimo srityse. Organizacija sėkmingai dirba visame Baltijos jūros regione bei už jo ribų. Nuo 2003 m. BEF Lietuva priklauso tarptautiniam tinklui – BEF grupei, kurią sudaro biurai Latvijoje, Estijoje, Vokietijoje ir Rusijoje.

www.bef.lt

Lietuvos ornitologų draugija (LOD)

LOD yra nevyriausybinė organizacija, kuri rūpinasi Lietuvoje aptinkamų laukinių paukščių ir jų gyvenamosios aplinkos apsauga. Siekdama šio tikslo, draugija vienija gamtai ir paukščiams neabejingus Lietuvos žmones, rūpinasi ekologiniu visuomenės švietimu, atlieka paukščių tyrimus ir stebėseną, prisideda formuojant aplinkos ir biologinės įvairovės apsaugos politiką. Nuo 1994 m. LOD yra tarptautinės paukščių apsaugos organizacijos „BirdLife International“ asocijuota narė.

www.birdlife.lt

Projekto tinklalapis: *www.agroaplinkosauga.lt*

Ūkininkauti, negalima sunaikinti

Tokie reti pievų paukščiai kaip stulgys (*Gallinago media*), meldinė nendrinukė (*Acrocephalus paludicola*) ir griežlė (*Crex crex*) daugelyje šalių nyksta dėl to, kad sunaikinamos jų buveinės. Lietuva yra viena iš nedaugelio valstybių, kur šių rūšių dar sutinkama, o griežlė yra netgi įprasta neapleistuose pievų plotuose. Todėl siekis atkurti paukščių veisimosi buveines, taikant aplinkai palankaus ūkininkavimo priemones, tapo nevyriausybinų organizacijų Baltijos aplinkos forumo ir Lietuvos ornitologų draugijos 2009-2011 metais įgyvendinto projekto dalimi. Per dvejus projekto metus rengėme seminarus ir mokymus žemės ūkio specialistams bei ūkininkams, atlikome stulgio rūšies paplitimo tyrimus. Taip pat atrinkome dešimt ūkių, kuriuose pašalinus krūmynus ir tinkamai šienaujant gali perėti reti pievų paukščiai. Viliamės, jog demonstruodami geros praktikos pavyzdžius paskatinsime gamtai palankų ūkininkavimą padedantį išlikti turtingai biologinei įvairovei Lietuvoje. Ūkininkai bus raginami tęsti darbus, nes susiformuoti naujoms buveinėms reikia laiko.

Parengta įgyvendinant projektą „Institucijų gebėjimų stiprinimas įgyvendinant tarptautines konvencijas Lietuvos žemės ūkio kraštovaizdyje“ (Nr. 2004-LT0071-IP-2NOR). Projektą finansuoja Norvegija pagal Norvegijos finansinį mechanizmą. Projektą bendrai finansuoja Lietuva.

